

בית המדרש "תפארת ירושלים"

כט בניסן תשס"ז
17.4.07

פרשת תזריע-מצורע Parashat Tazria-Mezorà 2007,5767

שד"ל

כן בימי דם טוהר. וטומאה שבעה ימים: כאן ראיתי לחיות דעתי בקצרה על כל עניני טומאה וטהרה, ואומר כי עניני הטומאות נחלקים לשני מינים: טומאות שיש בטהרתן הבאת קרבן, וטומאות שאין בטהרתן הבאת קרבן. ונתחיל מטומאות הצרעת שהיא היותר חמורה בטומאות המין הראשון. והנה כבר חשבו רבים כי הרחקת המצורע היא, מפני שהחולי ההוא מתדבק במגע; ונראה לי, שאם חששה התורה להידבקות החולי, כמה חליים אחרים יש המתדבקים, ולא התקינה התורה בהם שום תקנה; ואיך לא ציוותה דבר על דבר הדבך? ונראה לי כי שינוי מראה העור היה לפי מחשבת הקדמונים סימן גערת האל, והצורע היה לדעתם נגוע מוכה אלהים לעונש איזה עון חמור שיש בו, ולפיכך היו בדלים ממנו כמו מאדם הנוהף למקום, וכן שינוי המראה בבגד ובבית היו אצלם סימן גערת האל, וכאילו הבגד והבית המנוגעים הם שנואים למקום לסיבת איזה חטא גדול שנעשה בהם. ולהיות כל זה מסייע לאמונת ההשגחה והשכר והעונש מאת האלהים, קיימה התורה האמונה הזאת וציוותה הרחקת המצורע ושריפת הבגד ונתיצת הבית אשר בהם הנגע וההואה וחיטוי הבית, וציוותה שיהיה הגרפא מן צרעת מביא קרבן, כדי שמיד שתסור ממנו גערת האל ונויפתו, שהיתה מרחקת אותו מהתראות לפניו, יבוא לבית ה' ויכנס לפניו ויודה לו על שחזר וקירב אותו, גם יבקש ממנו שלא ישוב עוד לגעור בו ולהרחיקו מעליו; וזה טעם וכפר הכהן על המטהר לפני ה' (למטה י"ד ל"א) שעל ידי הקרבן האל מתפייס לו וימשוך עליו חסדו. ואמנם ענין

מהסגור ונכנס בכל מקום שירצה. — וקרוב לענין המצורע ענין הנדה והזב וטהרה, כי כל אלה כנוזפים למקום, כי יציאת הדם או הזרע (שלא ברצון) היא התחלת מיתה, והוא רמז שהאיש או האשה ההיא בני מוות הם, ולפיכך נצטוונו להיבדל מהם ולהיזהר ממגעם, ולפיכך כשהם נטהרים מביאים קרבן, וכיפר עליהם הכהן כמו על המצורע. ואמנם הנדה לא נחייבה בקרבן, כי חסה התורה על בנות ישראל ולא הטריחה אותן לבסוע ממקומן ולבוא אל בית ה' בכל חודש; ואין לומר, כי לכך לא נחייבה בקרבן, מפני שלא ייתכן שתבקש מהאל שלא תשוב עוד נדה; כי אמנם ייתכן שתבקש שבשובה לנדתה לא תימשך טומאתה יותר מהראוי ותהיה זבה. וכן היולדת היתה צריכה כפרה לא כדי לבקש שלא תלד עוד, אלא כדי לבקש שלא תמות בשעת לדתה, כי הדם היוצא מן היולדת סימן מיתה הוא וכל יולדת בסכנה עומדת. — ואמנם הטומאות שאין בטהרתן הבאת קרבן, הן טומאת מת וטומאת נבלה וטומאת שכבת זרע בלא חולי; ואלה אין בהם כפרה, מפני שאינם דבר היורד מן השמים, אך הם ענינים חלויים ברצון האדם: רצה מיטמא, לא רצה אינו מיטמא (ולמיעוטא לא חיישינו, לכך לא בא צווי פרטי לאיש אשר ימות מת עליו בפתע פתאום, וכיוצא בו), באופן שלא ייתכן לחשוב על הטמאים האלה היותם נוזפים ממש למקום. ואמנם המת והגבלה מטמאים, כי המיתה היא גערת האל שאין למעלה ממנה, ואם המצורע והזב מטמאים את הנוגע בהם להיותם נוזפים למקום, כל שכן וקל וחומר המת. ולחומר טומאת המת היה אף הנוגע בו נוהף ז' ימים וצריך הזאה במי חטאת. אבל הבהמה

רבי שמשון רפאל הירש

"כי תזריע". זרע הוא גרגיר ההפראה של הצמח. בבראשית א, יא: "עשב מזריע זרע", היינו פעולת הצמח לפריה ורבייה למינו. בהשאלה לכני אדם, "זרע" הוא ביטוי הרגיל לסמן את הצאצאים ויוצאי ירכיהם המקיימים את המין האנושי. מתוך שבחורה התורה בביטוי "תזריע" הנמצא רק בפרשת בראשית במשמעות פעולה לקיום מין הצומח, אנו למדים שגם פעולת האם בהתהוות העובר משתקפת רק כתהליך פיסיוולוגי גרידא ומתוך המלה האחת הזאת יתברר מושג "הטומאה" שעליו ידובר כאן. התפקיד הנשגב והנאצל ביותר, שכל עתיד המין האנושי מושחת עליו ואשר סגולת האשה מוצאת בו את יעודה ותכליתה – כל עמל גוף האם ועבודתו לשם האדם המתהווה בה – כולו אינו אלא תהליך פיסיוטבעי בלבד. האדם מתרקם, מתהווה וגדל כצמח, והשם המרומם והנעלה שבלשון בני אדם – השם "אם" – הוא הוא המזכיר לנו גם את התהליך הפיסיוגשמי, שאינו על פי בחירה, של התהוותו של ילוד האשה. יותר מכל מקום אחר מוטל כאן על תורת הבחירה החפשית מוסרית של האדם בעל הדעת והבחירה להרים את נסה. ובייחוד שומה על האם – מתוך הרושם החי של שעבודה לסכלות הצירים והחבלים שהטילו עליה חוקי טבע פסיים בעת מילוי יעודה הנשגב ביותר עלי אדמות – שומה עליה לחדש בקרבה את התודעה של רום מעלתה המוסרית, ורק אחרי עבוד לגמרי הרושם החושני הזה, מותר לה לגשת מחדש אל הקודש של מילוי חובותיה בגיל וכרעדה, אחרי הביאה קרבנה לרגל שובה להתמכר בלב שלם לתפקידה המוסרי העליון של אשה ואם.

רמב"ם – מורה נבוכים ג, מז

כבר הסברנו⁷ שכל הכוונה במקדש שתיווצר היפעלות בלב הפונה אליו ושיפחד ויירא, כמו שאמר: ומקדשי תיראו (ויקרא י"ט, 30)⁸. וכל דבר שמעריצים אותו, כאשר המגע עמו מתמשך - פוחת (הרושם) שלו בנפש ומתמעטת ההיפעלות שהיתה נוצרת ב(אדם). החכמים ז"ל הסבו את תשומת-הלב לעניין זה ואמרו שלא רצוי להיכנס למקדש בכל עת והסמיכו זאת על דברו הקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך (משלי כ"ה, 17)⁹. ומכיוון שזאת היתה הכוונה, אסר יתעלה על הטמאים להיכנס למקדש¹⁰ על אף ריבוי מיני הטמאות עד כדי שלא תמצא אדם טהור אלא לעתים רחוקות. שהרי אם ניצל אדם מלגעת בנבלה¹¹ לא יינצל מלגעת באחד משמונה שרצים¹² המרבים ליפול בבתים ובמאכלים ובמשקאות, והאדם מרבה להיכשל בהם. ואם הוא ניצל מזה, אין הוא ניצל מלגעת בנדה¹³ או בזבה¹⁴ או בזב¹⁵ או במצורע¹⁶ או במשכבן¹⁷. ואם ניצל מזה אינו ניצל משכיבת אשתו¹⁸ או מקרי¹⁹. אף אם הטהר מן הטמאות האלה אין הוא רשאי להיכנס למקדש עד אשר יעריב שמשו²⁰. ולא ניתן²¹ להיכנס למקדש בלילה, כמו שהוזהר במידות ותמיד²². ובאותו לילה הוא עשוי לרוב לבוא על אשה או שיארע לו אחד מגורמי הטומאה. ואזי הוא ישכים בבוקר (טמא) כביום אתמול. כל זה גורם לריחוק מהמקדש ושלא יתדפקו על שערינו בכל עת. יודע אתה את לשונם: אין אדם נכנס לעזרה לעבודה, אפילו טהור, עד שהוא טובל²³. במעשים אלה תתמיד היקאה ותיווצר ההיפעלות המביאה לשפלות-הברך המבוקשת²⁴. ככל שהטומאה מצויה יותר היתהירות ממנה קשה יותר ומאוחרת יותר. הימצאות עם מתים - במיוחד קרובים ושכנים - תחת גג אחד²⁵ מצויה יותר מפל טומאה (אחרת). ואין מיטהרים ממנה אלא באפר הפרה²⁶ שנדירה מציאותו²⁷, ולאחר שבעה ימים²⁸.